

SYNDROM CAN

Michaela Salitrníková 406959

RV2BP_3RZ Reprodukční
zdraví

Brno 2013

OBSAH

1. Syndrom CAN	2
1.1. Definice syndromu CAN	2
1.2. Jak poznáme dítě s CAN-SYNDROMEM	3
2. Hlavní druhy týrání	4
2.1. Fyzické týrání	4
2.2. Tělesné zanedbávání	4
2.3. Psychické týrání	5
2.4. Sexuální týrání	6
3. Charakteristiké vlastnosti týraných dětí a týrajících rodičů	7
3.1. Charakteristika týrajících	7
3.2. Rizikové děti	7
4. Závěr	10
Bibliografie	11
Přílohy	12

1. SYNDROM CAN

1.1. Definice syndromu CAN

Každý z nás se už asi v životě setkal se situací, kdy rodič uhodil dítě. Ale kde je ta hranice mezi výchovnou malou fackou a týráním? V rodičích má mít každé dítě oporu, lásku a pochopení. Dítě by mělo mít domov, do kterého se bude vždy rádo vracet. Rodič je povinen přece toto vše zajistit svému dítěti, ale co když se tak neděje? Co když doma dítě vítá rozzuřený táta a z nevinné facky se stává kruté bití nebo máma, která své dítě stále ponižuje a kritizuje? Co třeba takový strýc, který donutí dívku k sexuálnímu styku a pak ji obviní, že ho „svedla“? Tomuto chování se říká týráním a zneužíváním neboli syndrom CAN = Child abuse and neglect (týrané, zanedbávané a zneužívané dítě).

Definicí syndromu CAN je mnoho, vybrala jsem si ale tuto: *„Přesněji je syndrom CAN definován jako poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky CAN syndromu, vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče. Dospělý agresor zde zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem.*

Podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 jsou do syndromu CAN zahrnuty následující kategorie: psychické a fyzické týráním, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týráním, sekundární viktimizace a Münchhausenův syndrom by proxy. Společným jmenovatelem všech těchto jevů je, že dítěti se ubližuje, že dítě psychicky či fyzický trpí a že je ohrožován jeho další vývoj.

V naší zemi se odborníci těmito problémy začali zabývat až v sedmdesátých letech. Teprve v roce 1990 byla u nás poprvé zavedena evidence případů CAN. O rok později vstoupila v platnost Úmluva o právech dítěte. V průběhu devadesátých let svoje aktivity postupně rozvíjely linky důvěry, krizová centra a neziskové organizace zaměřené na pomoc a podporu ohroženým dětem."¹

¹ZKOLA, zkola.cz, [online]. [cit. 10.11.2013]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/tyraniazneuzivani/Stranky/Syndrom-CAN---Definice-arizikov%C3%A9-factory.aspx>

1.2. Jak poznáme dítě s CAN-SYNDROMEM

Poznat takové dítě je velmi složité. Rány mohou být způsobeny pády, sexuální a psychické týraní zase okem nepoznáme. Proto to chce správný cit učitelů, vychovatelů, lékařů, rodinných příslušníků a přátel a také všech ostatních osob, které se s týraným dítětem setkávají.

„Častokrát neumíme říci proč, ale dítě, u kterého později odhalíme CAN-syndrom, nám připadá zvláštní či podivné – zejména pokud máme možnost být s ním častěji. Může se nám tak jevit od začátku, kdy ho poznáme (když k nám začalo chodit do třídy, na kroužek), nebo může nastat změna, a to najednou (např. po prázdninách), anebo postupně.

Obecně je možno říci, že děti s CAN-syndromem mají významné problémy v oblasti emocí. Tyto děti se nacházejí jakoby na pólech jedné úsečky- buď jsou nepřiměřeně stažené do sebe a našim hlavním úkolem je pomoci jim „vyjít z ulity“, nebo jsou nepřiměřeně agresivní a našim hlavním úkolem je pomoci jim zvládat vlastní agresivitu. Právě tyto symptomy jsou nezřídka v každodenní praxi přehlížené. Tiché a uzavřené dítě ve škole nepředstavuje pro učitele žádný problém, a proto jej ani nenapadne zamýšlet se nad jeho uzavřeností. Naopak agresivní dítě je označeno jako dítě zlé, případně je označované diagnózou porucha chování, a vlastně představuje toho, kdo je agresor či šikanuje. Skutečnost, že agresivita dítěte je projevem jeho volání o pomoc, napadne málokterého člověka pracujícího s dětmi. A tak je agresivní dítě trestané nejen doma, ale i ve škole či v kroužku. Profesionálové pracující s dětmi a mládeží by toto neměli dopustit.“²(Pešová, Šamalík, 2006, s. 119)

²PEŠOVÁ Ilona a ŠAMALÍK Miroslav, Poradenská psychologie pro děti a mládež, Praha: Grada, 2006, 119s. ISBN 80-247-1216-4

2. HLAVNÍ DRUHY TÝRÁNÍ

Jedná se o tyto: fyzické týrání, tělesné zanedbávání, psychické týrání a sexuální týrání.

2.1. Fyzické týrání

Týrání dítěte je Radou Evropy definováno jako „*jakékoli vědomé nebo nevědomé aktivity, jichž se dopouští dospělý (rodič, vychovatel, jiná osoba) na dítěti a jejichž následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte.*“ (Hartl a Hartlová, 2004, s. 636)

Otázka tělesného trestání dětí je otázka prastará. Kde končí výchovný pohlavek a kde začíná týrání? Dle mého názoru nejlepší odpovědí na tuto otázku je názor profesora Matějčka v jedné z jeho publikací. A sice, že správný trest má být v podstatě přikázání chování, které napravuje důsledky jednání, za které je dítě trestáno. Zjednodušeně řečeno, rozlije-li dítě na zem čaj, trestem nebude křik a plácání přes ruce, ale hadr do ruky a utírání. Jenže takový trest se jen velmi těžko aplikuje u dětí malých či u batolat.

Facký, kopání, pálení cigaretou, opaření vařící vodou, kousání, řezání, svazování a kroucení končetin, trhání vlasů, dušení aj. patří mezi nejrozšířenější způsoby fyzického týrání.

2.2. Tělesné zanedbávání

„Zanedbávání je často způsobeno chudobou nebo závislostí na alkoholu nebo drogách – a někdy obojího najednou. Pokud jde o tělesné zanedbávání dospívajících, tady je situace ještě mnohem komplikovanější. Teenageři už jsou dost staří na to, aby nesli přiměřenou odpovědnost – ale nejsou ještě dost staří na to, aby se s nimi jednalo jako s dospělými lidmi. Od teenagera je možné chtít, aby si vzal brigádu na několik hodin týdně nebo aby přiměřeně dohlédl na mladšího sourozence a vykonával některé práce v domácnosti. Dospívající by se ale neměli dostat do situace, kdy rodina žije z jejich výdělků nebo jsou hlavními pečovateli, kteří mají na starost mladšího sourozence. Ať už k tomu dochází z holé nutnosti nebo proto, že se rodič chová nezodpovědně, na věci to nic nemění: na dospívajícím se v takovém případě požaduje víc, než dokáže unést. Ať už je důvod zanedbání ze strany rodičů jakýkoli, teenager potřebuje pomoc a zaslouží si ji.

Několik příkladů tělesného zanedbávání - dítěti se nedostane přiměřeného jídla a přístřeší. Dítě nemá oblečení, které je všeobecně přijatelné pro jeho věk a pohlaví, a právě tak pro dané počasí a prostředí. Ponechání malých dětí bez dozoru, bez zajištění nějakého

*odpovědného dospělého nebo dospívajícího, aby děti pohlídal. Po starším dítěti nebo dospívajícím se vyžaduje, aby trávil dlouhé hodiny (pravidelně víc než jednu nebo dvě hodiny denně) hlídáním sourozenců. Po dětech se žádá, aby zastávaly nepřiměřené množství domácích prací, například vaření a uklízení, protože rodič není přítomen nebo je fyzicky neschopen cokoli dělat.*³(Mufsonová, Kranzová, 1996)

2.3.Psychické týrání

Modřina se časem zahojí, ale rána na duši zůstane. I tak lze začít psát o psychickém týrání. Pocit dítěte, na které jeden z rodičů křičí, že je neschopné, nepoužitelné, k ničemu, že to nemůže být jeho/její dítě, ať si zabalí věci a jde pryč, musí být pro dítě strašně bolestivé, zvláště, slyší-li tyto věty z úst vlastních rodičů.

Bolest psychickou nelze nijak změřit. Pochopí ji jen ten, kdo ji opravdu zažil. Důvodem je ponižování, zastrašování, nevšímání, nezájem, výsměch a opovrhování dítěte. V dítěti vyvolává pocity méněcennosti, úzkosti aj. dlouho dobu po ublížení. Tyto pocity vyvolávají buď agresivní chování (např. šikanu) nebo uzavřenost dítěte (přestane komunikovat s okolím).

Psychické týrání však málokdy odhalíme. Na rozdíl od týrání fyzického, totiž nezanechává žádné stopy. Avšak si můžeme všimnout změny v chování nebo psychice dítěte.

*„Jedním z nejtragičtějších vyústění psychického týrání je sebevražda dítěte“*⁴(Pöthe, 1999)

Pro lepší představení co vše psychické týrání může obnášet, uvádím (přílohu č. 1) s příběhem psychicky týrané holčičky.

³MUFSONOVÁ Susan, KRANZOVÁ Rachel, O týrání a zneužívání, NLN 1996

⁴PÖTHE Peter, Dítě v ohrožení, G plus G, Praha 1999

2.4. Sexuální týrání

Pro mě osobně nemožné si to představit a asi taky pro všechny další, kteří to nezažili. Jak musí být člověk zneužívající dítě chladný, odporný... jak vůbec může. Dítě je přeceták bezbranné.

Národní centrum pro zneužívané a zanedbávané děti (NCCAN) uvádí tuto definici sexuálního týrání: „*Kontakty nebo interakce mezi dítětem a dospělým, při kterých je dítě použito pro sexuální stimulaci pachatele nebo jiné osoby. Sexuální zneužití může spáchat také člověk mladší osmnáct let, pokud je významně starší než oběť nebo když je v pozici, která mu dává nad druhým dítětem moc.*“⁵(Mufsonová aj., 1996, s.46).

Něco z minulosti: „*Fenomén využívání dětí k sexuálnímu uspokojování dospělých je pravděpodobně stejně starý jako lidstvo samo. Historikové například zaznamenali, že římský císař Tiberius si dával sát svůj penis kojenci, kteří nebyli odstaveni od kojení.*“⁶(Pöthe, 1999)

„*Incest je v lidské společnosti považován za nejkrutější a pro dítě nejvíce matoucí zážitek. Je to zrada nejzákladnější důvěry mezi rodičem a dítětem. Je to citově devastující zkušenost. Mladinké oběti jsou totiž zcela závislé na agresorovi, takže nemají kam utéct, na koho se obrátit. Z ochránců se stávají pronásledovatelé, realita se mění ve vězení strašlivých tajemství.*“⁷(Forwardová, 2008)

Všechny spolehlivé studie a všechna fakta včetně údajů poskytovaných Ministerstvem zdravotnictví USA ukazují, že přinejmenším jedno dítě z deseti je před dovršením osmnácti let obtěžováno členem rodiny, jemuž důvěřuje.

Další závrtné číslo je to, že 90% obětí incestu, nikomu neřekne, co se jim stalo nebo co se jim právě děje. „*Mlčí nejen z obavy, aby ta odhalení nebyla potrestána, nýbrž především ze strachu, že by mohly rozbít rodinu, protože by jednoho rodiče dostaly do potíží. Incest je sám o sobě děsivý, ale zodpovědnost za zničení rodiny je ještě horší. Věrnost rodině je pro většinu dětí neuvěřitelně silným faktorem, i kdyby rodina byla sebesthorší.*“⁸(Forwardová, 2008)

V příloze (příloha č. 2) dokládám dva typy rozhovorů se sexuálně zneužívaným dítětem.

⁵MUFSONOVÁ, S., KRANZOVÁ, R. O týrání a zneužívání. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny Jana Masaryka, 1996. 131 s. ISBN 80-7106-194-8.

⁶PÖTHE Peter, Dítě v ohrožení, G plus G, Praha 1999

⁷FORWARDOVÁ Susan, Když nám rodiče ničí život, Motto, Praha 2008

⁸FORWARDOVÁ Susan, Když nám rodiče ničí život, Motto, Praha 2008

3. CHARAKTERISTIKÉ VLASTNOSTI TÝRANÝCH DĚTÍ A TÝRAJÍCÍCH RODIČŮ

3.1. Charakteristika týrajících

Jací jsou lidé, kteří dokáží týrat jakýmkoli způsobem děti? – Tuhle otázku si možná pokládá hodně z nás, jelikož jde o nepříjemnou skutečnost.

Takový rodiče či pečovatelé jsou často naprosto normální, netrpí žádnými psychickými poruchami, jsou plně trestně odpovědní.

„Uvědomují si a rozpoznávají své nevhodné, kruté chování a jsou schopni je plně ovládnout. Někdy to nejsou ani psychopatické osobnosti – mají svědomí a uznávají morální kodex, pouze určitá oblast sociální přijatelnosti agresivního chování je u nich nedostatečně strukturována. Jiní bývají charakterizováni jako nezdrženliví, dráždiví, výbušní, nezodpovědní, citově labilní. Část je z nich infantilní, tj. nezralá, s pocití méněcennosti a žijící izolovaně. Další jsou citově chladní, často s disociálními rysy. Samozřejmě toto delikventní jednání potencuje alkohol. Jen necelé 1% tvoří lidé duševně nemocní nebo mající sexuální poruchu.“⁹ (Hort, Hrdlička, Kocourková a kolektiv, 2008)

3.2. Rizikové děti

„Myšlenka o existenci určitých charakteristik dítěte, které by ho „předurčovaly“ k tomu aby se stalo obětí násilí, byla poprvé zveřejněna začátkem 70.let. Pozorováním a pečlivým sledováním se zjistilo, že některé děti se během svého života stávaly obětí týrání opakovaně. Vědci začali zkoumat přítomnost specifických vlastností, které by mohly mít podíl na tom, že tyto děti jako by „přitahovaly“ agresivitu nejenom svých vlastních rodičů, ale svých pěstounů, vychovatelů či pracovníků dětských domovů.

Nejdřív se začaly zkoumat skutečnosti týkající se tělesného zdraví těchto dětí. Zjistilo se, že u těchto dětí častěji než u dětí z tzv. kontrolních skupin, tedy dětí netýraných, působí tzv. biologické faktory, jako je nedonošenost spojená s nízkou porodní váhou, obtížně zvladatelný temperament, chronické nemoci nebo vrozené tělesné či duševní vady. Přítomnost jednoho

⁹HORT Vladimír, HRDLIČKA Michal, KOCOURKOVÁ Jana a kolektiv, Dětská a adolescentní psychiatrie, Portál 2008

nebo více z těchto či dalších tzv. biologických faktorů může působit jako překážka ve vytváření vazby mezi dítětem a jeho matkou.

Děti předčasně narozené, s nízkou porodní váhou jsou matkou často vnímány jako obtížně utišitelné, fyzicky méně atraktivní a celkové hůře odpovídající na její podněty. Tyto děti vyžadují mnohem více pozornosti a náročné péče, z čehož plyne, že jejich maminky mají vyšší míru úzkosti, nezřídka spojenou s depresí a pocity selhání. Rovněž zde můžeme pozorovat celkově nižší počet pozitivních interakcí, které matce dávají pocit jistoty a spokojenosti se sebou.

Děti s obtížně zvladatelným temperamentem jsou charakterizovány zvýšenou podrážděností, plačtivostí, náhlým rozrušením bez možnosti rychlého utišení, nepravidelností rytmu spánku a krmení a nedostatkem adaptability, tj. schopnosti přizpůsobení. Ve vyšším věku tyto děti vyžadují větší pozornost, jsou neposedné, často se vztekají, nedokáží ovládnout svoje emoce, jsou nepozorné, mohou být manuálně nešikovné. Porucha chování u těchto dětí může být výsledkem poškození mozku během porodu a rovněž nadměrné stimulace či traumatizace v prvních letech života. Tzv. hyperaktivní děti se stávají objektem násilí nejenom ze strany frustrovaných bezradných rodičů, kteří je vnímají jako záměrně neposlušné a nedisciplinované, ale i ve škole. Tam slouží jako vděčný objekt výsměchu spolužáků a neustálých trestů učitelů.

V důsledku několika skandálů kolem dětí v ústavních zařízeních se ve světě v posledních letech věnuje zvýšená pozornost dětem s vrozenými nebo získanými tělesnými a duševními poruchami. Není však zapomenuta doba, kdy se obecně předpokládalo, že tzv. handicapované děti se obětmi ubližování prakticky nestávají. Situace, kdy dospělý zneužívá své moci nad bezbranným, na lůžko nebo invalidní vozík upoutaným dítětem, je opět obtížně přijatelná pro většinu z nás. Klinická zkušenost a výzkumné práce však nemilosrdně dokazují pravý opak. Děti s tělesným, smyslovým nebo mentálním handicapem jsou vystaveny riziku týrání a sexuálního zneužívání ve větší míře než jejich „zdraví“ vrstevníci. Pokud tuto skutečnost vnímáme z pohledu dítěte, můžeme si všimnout řady faktorů, které tyto děti činí zranitelnějšími a „rizikovějšími“ než děti „standardní“. Prvním z rizikových faktorů je jejich naprostá závislost na konání a úmyslech pečovatele. Závislost, která je často celoživotní, se netýká pouze potřeb citových, ale zahrnuje i naplňování tělesných potřeb, které jsou spojené s přežitím jako takovým. Pokud tuto závislost pečovatel, kterým může být rodič, zdravotník, speciální pedagog, vychovatel v ústavu, zneužije, je velmi malá šance, že se o tom někdo dozví. Dítě často nemá přístup k nikomu „nezávislému“, komu by se s ubližováním mohlo

svěřit. Prozrazením svého pečovatele by navíc riskovalo, že ztratí jeho péči a budou ohroženy jeho základní životní potřeby. Pouto mezi invalidním dítětem a osobou, která má o něj pečovat, je podmíněno absencí jakýchkoli intimních hranic, které by zaručovaly minimální soukromí či právo na vlastní tělo. Handicapované dítě je proti špatnému zacházení zcela bezbranné i z důvodu svého tělesného či mentálního omezení.

Nemalou roli v situaci těchto dětí sehrává i izolovanost některých komunit „postižených“ lidí, které, snad programově, velmi nerady vpouštějí mezi sebe někoho „cizího“, jakkoli by jeho úmysly mohly být poctivé a užitečné. Podobně je tomu v případech některých rodin, kde je ubližování handicapovaným dětem obvykle důsledkem kombinace naprostého vyčerpání a frustrace rodiče z náročné péče a zklamání narcistických ambicí, které mu dítě nemůže nikdy naplnit.

Kromě tzv. biologických rizikových faktorů je to ještě mnoho jiných okolností, které činí takové dítě zranitelnějším. Například v případě sexuálního zneužití stoupá ohrožení s mírou nepoučenosti a neinformovanosti dítěte o způsobech ochrany před zneužitím. Děti jsou v našich podmínkách navíc tradičně vedeny k tomu, aby dospělého respektovaly a poslechlly za každých okolností. Kombinace nevědomosti a apriorní podřízenosti přáním dospělých vytváří ideální podmínky pro manipulaci s důvěrou dítěte. Nejohroženější jsou při tom děti, které postrádají zájem a citovou blízkost rodičů. Není náhoda, že oběťmi sexuálního zneužití cizími lidmi se nejčastěji stávají děti, které jsou doma zanedbávané nebo týrané. O tyto děti totiž evidentně nikdo nejeví zájem. Potřeba komunikace způsobuje, že tyto děti lehce a bez zábran navazují vztahy s každým, kdo se k nim chová aspoň trochu mile a pozorně. Citově vyhladovělé děti jen velmi těžce odolají usměvavému pánovi, který je na ně hodný a k tomu ještě nabízí dárek. Rády se nechají svést, aniž tuší, co je čeká.

Na závěr uvedme ještě jeden smutný fakt: výzkumy, které sledovaly charakteristiky obětí sexuálního zneužití, prokázaly, že se jimi stávají zejména děti, které již někdo v minulosti zneužil. Samo zneužití, podobně jako týrání, tedy zvyšuje riziko dalšího zneužívání. Podobnou paralelu vidíme i v dospělosti. Ženy, které byly v dětství zneužívané, jsou v dospělosti znásilňované častěji než ženy, které tuto zkušenost nikdy neměly. Z toho lze vyvodit závěr, že zkušenost sexuálního zneužití činí lidi obecně zranitelnějšími než odolnějšími.¹⁰ (Pöthe, 1999)

¹⁰PÖTHE Peter, Dítě v ohrožení, G plus G, Praha 1999

4. ZÁVĚR

Při získávání informací pro mě byla velmi alarmující čísla zneužívaných dětí. Člověk, co dokáže uhodit, škrtit, sexuálně zneužívat své dítě, není člověk. Jak snadno může někdo zkazit vlastnímu dítěti život, když neumí ovládat své chování? Lidé by si měli dobře rozmyslet, zda opravduchtějí vlastní dítě, aby v budoucnosti jejich neuvážené rozhodnutí nemusel „odnášet“ nevinný člověk. Dle mého názoru je tato problematika celého syndromu CAN velmi složitá, protože jde o choulostivé věci a děti. Děti, které se budou bát mluvit vždycky i za 10, 20, 30 let, protože je to pořád jejich rodina a nechtějí ji rozbít. Chce to na světě asi spoustu všímavých a citlivých pedagogických pracovníků, lékařů a lidí, kteří se s týraným dítětem setkají a neřeknou si jen „spadl, škrábnul se, zlobí, je tichý/á apod.

BIBLIOGRAFIE

- FORWARDOVÁ, S. Když nám rodiče ničí život. Praha: Motto 2008. ISBN: 978-80-7246-417-3.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. Psychologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 636 s. ISBN 80-7178-303-X.
- HORT, V., HRDLIČKA, M., KOCOURKOVÁ, J. a kolektiv. Dětská a adolescentní psychiatrie. Praha: Portál, 2008. ISBN: 80-7178-472-9.
- MUFSONOVÁ, S., KRANZOVÁ, R. O týrání a zneužívání. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny Jana Masaryka, 1996. 131 s. ISBN 80-7106-194-8.
- PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. Poradenská psychologie pro děti a mládež. Praha: Grada, 2006. ISBN: 80-247-1216-4
- PÖTHER, P. Dítě v ohrožení, Praha: G plus G, 1999. ISBN: 80-901896-5-2.

Web:

- Zkola. Zkola [online]. 2007 [cit. 10. 11. 2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.zkola.cz/rodice/socpatologievtyraniazneuzivani/Stranky/Syndrom-CAN---Definice-a-rizikove-factory.aspx>>

PŘÍLOHY

Příloha č.1

Příběh oběti psychického týrání:

„Dobrý den, jmenuji se Lenka, chtěla bych vám povědět o své kamarádce.“ Takto začal rozhovor s dívkou, která nám zavolala z obavy o osud své spolužačky Klárky. Jak jsme se od volající a později přímo od Klárky a její babičky dozvěděli, Klárka se narodila před 11 lety. Její matka opustila v 17 letech svou rodinu pro alkoholismus otce. Odstěhovala se do města a věřila, že brzo najde svoje štěstí. Našla si bydlení na ubytovně, kde potkala svého prvního chlapce. Po krátké známosti zjistila, že je těhotná. Protože se přítel k dítěti odmítal přiznat, chtěla se vrátit zpět na vesnici, k rodičům. Když její otec zjistil, že čeká dítě, poslal ji zpátky do města, kde nakonec šťastně porodila. S podporou přátel se jí podařilo najít odpovídající bydlení, a dokonce i zdánlivě slušného partnera, kterého si zanedlouho vzala za manžela. Manželství však netrvalo ani půl roku a matka s Klárkou se opět ocitla bez muže a bez prostředků. Postupem času se však u nich tatínkové začali celkem často objevovat a opět zase maminku opouštět. S narůstajícím počtem partnerských nezdarů začala maminka Klárce všechno vyčítat. Říkala jí, že je neposlušná a ošklivá, a proto ji žádný tatínek nebude mít nikdy rád. Nejednou si posteskla? „Kdyby ses byla nenarodila, bylo by všechno jiné.“ Občas ji připomněla, že prý ji nechtěla již v porodnici, protože byla hrozně uřvaná. Když bylo Klárce 7 let, přivedla si maminka domů nového pána. Již předem Klárku upozornila, že jestli zase bude zlobit, dá ji do dětského domova, prý tam i tak patří. Když se nový tatínek nastěhoval, hned konstatoval, že Klárka je hodné děvče, jenom potřebuje „tvrdou ruku“. Jinak se s ní moc nebavil, obzvláště od doby, kdy se mu narodila „vlastní dcera“. Maminka se starala plně o miminko a o svého nového manžela, zatímco Klárka zvládala domácnost, nakupovala, uklízela, někdy i vařila. Roman, jak se nový tatínek jmenoval, však byl málokdy spokojený. Neustále jí nadával, že je líná, pomalá, nešikovná. Několikrát se stalo, že si kvůli úklidu nestihla napsat úkoly do školy a dostala špatnou známku. Tehdy za trest nemohla týden sledovat televizi a nikdo s ní nepromluvil, dokud si tu známku neopravila. Jindy, když Roman přišel v noci domů a nenašel v lednici pivo, byl schopen Klárku vzbudit a poslat ji koupit pivo do „večerky“. Poslední měsíce se tyto události stupňovaly až do té míry, že Klárka nebyla schopna večer usnout a často celou noc probděla v úzkostném očekávání „co zase bude?“. Na svou obranu však udělala jednu důležitou věc, svěřila se kamarádce, která se po poradě s rodiči na nás obrátila. Po několika telefonátech a po naléhání kamarádky se Klárka

odhodlala zavolat sama a posléze osobně navštívit naše krizové centrum. Tam ji doprovodila babička, která se po dohodě s dcerou rozhodla vzít Klárku do vlastní péče.

Příloha č.2

Dva druhy rozhovoru s jedenáctiletou sexuálně zneužívanou dívkou:

a) (A = dospělá soba, B = dítě)

A: V poslední době jsi nějaká smutná, je to tak?

B: Ne, je mi dobře.

A: Takže to není pravda, že jsi včera zase plakala?

B: Ano, je...

A: Brečela jsi proto, že ti někdo ublížil?

B: Nevím...

A: Ty nevíš, proč pláčeš?

B: Ne.

A: Já jsem myslel, že jsi chytrá holka...

B: Asi nejsem.

A: Asi o tom se mnou nechceš mluvit?

B: Ne.

Stejný rozhovor může končit úplně jinak, pokud dítěti klademe otázky s otevřeným koncem, to znamená takové, na které už nemůže odpovědět jednoslovně, například „ano-ne“.

b)

A: Zdá se mi, jako bys byla v poslední době trochu bez nálady.

B: Ale to nic...

A: Tak mě jenom napadlo, jestli se ti něco špatného nepříhodovalo...

B: No, tak trochu...

A: A co se ti stalo?

B: No, vlastně ani nevím...

A: Povídej klidně, není kam spěchat, poslouchám tě.

B: Když já nevím, jak vám to říct, ještě s nikým jsem o těchto věcech nemluvila...

A: Jaké věci myslíš?

B: Já se o tom stydím mluvit, vždyť víte, co asi...

A: Nevím, zkus mi to nějak popsat.

B: Můj táta,...víte, on je moc hodný, ale...

A: Víím, že je to pro tebe těžký, ale řekni mi, co se stalo.

B: Když on mi dělá takové věci a chce po mně, abych mu to dělala taky.

A: Jaké věci myslíš?

B: No, vždyť víte...

A: Ne. Řekni mi, jak to myslíš.

B: Ale já jsem mu slíbila, že to bude naše tajemství. Můžete mi slíbit, že to nikomu neřeknete?

A: Co nemám říkat?

B: To, že mně dělá takové divné věci a nutí mě, abych to dělala s ním.

A: Jaké věci myslíš? Slibuji, že pokud to bude v tvém zájmu, nikomu to neřeknu.

Pokud by ti však to, co ti dělá, mohlo nějak ublížit, tak to splnit nemohu.

B: Tak dobře. Myslím, že se tomu říká milování.....

Porovnáním obou rozhovorů zjistíme, že množství a obsah sdělených informací závisí nejenom na prožité skutečnosti, ale i na technice vedení rozhovoru. Jsou-li kladeny neuvážené sugestivní otázky, může být sebelepší úmysl prokázat zneužití nadlouho znemožněn.

Týrané děti nejsou zpravidla schopny na jednání svých rodičů upozornit a přivolat si pomoc - nejen pro svůj útlý věk nebo strach z následků "žalování" na rodiče, na kterých jsou existenčně a často i citově závislí, ale i proto, že takové jednání považují většinou za normální, protože jiné nezažily. Pro laiky obvykle bývá těžké pochopit, že týrané děti často své rodiče milují a všechnu vinu hledají u sebe. Pro děti je totiž velmi obtížné si připustit, že jejich rodiče je nemají rádi, že jsou jim lhostejné nebo dokonce na obtíž. Mnohem snesitelnější je představa, že rodiče se tak chovají proto, že ony jsou zlobivé a špatné a nic jiného si nezaslouží.